

Studia Podyplomowe Zawód Nauczyciel Przedmiotów Zawodowych

Materiały dla uczestnika **Moduł: Dydaktyka** *Metody kształcenia - Dyskusja*

Opracowała: Maria Michalak, Małgorzata Sienna
Recenzował: Janusz Moos

Cele kształcenia

Uczestnik zajęć edukacyjnych będzie potrafił:

- rozróżnić różne rodzaje dyskusji,
- zastosować metody kształcenia wspomagające rozwiązywanie problemów,
- sporządzić schemat „drzewa decyzyjnego”,
- opracować mapę mentalną,
- przygotować i zaprezentować debatę wg wyznaczonej tezy,
- opracować konspekt zajęć edukacyjnych z wykorzystaniem poznanych metod kształcenia.

Treści kształcenia

Wybór metody lub metod przeprowadzenia zajęć dydaktycznych zależy od wielu czynników, między innymi od celu zajęć, od przygotowania uczących się, od bazy dydaktycznej. We współczesnej dydaktyce podkreśla się istotną rolę metod aktywizujących w kształtowaniu umiejętności.

Dyskusja dydaktyczna należy do grupy metod aktywizujących. Definiowana jest jako zorganizowaną wymianę myśli i poglądów uczestników grupy na dany temat.

Dyskusja jako metoda dydaktyczna:

- pobudza i rozwija myślenie,
- pomaga kształtować poglądy i przekonania,
- kształtuje umiejętności formułowania myśli i ich wypowiedania,
- uczy oceny zdania innych ludzi,
- uczy krytycznego spojrzenia na własne poglądy i zmusza do ich weryfikacji.

Istnieje wiele odmian dyskusji dydaktycznej, między innymi są to:

- dyskusja związana z wykładem,
- dyskusja okrągłego stołu,
- dyskusja wielokrotna, zwana także grupową,
- burza mózgów (giełda pomysłów, sesja odroczonego wartościowania),
- dyskusja panelowa (dyskusja obserwowana),
- metaplan.

W przebiegu dyskusji dydaktycznej można wyróżnić trzy etapy:

1. Wprowadzenie, sformułowanie problemu, stanowiącego w istotę omawianego zagadnienia, pobudzenie do myślenia i zachęcenie do wypowiedania się na temat stanowiący przedmiot dyskusji.
2. Dyskusja właściwa, której istota sprowadza się do zespołowego rozwiązania problemu.
3. Podsumowanie rezultatów dyskusji, najczęściej realizowane przez prowadzącego zajęcia.

Przed rozpoczęciem dyskusji należy wypracować z grupą uczących się, uczestników dyskusji zasad prowadzenia dyskusji, na przykład:

- słuchamy się wzajemnie,
- każdy mówi za siebie,
- wypowiadamy się tylko na temat,
- nie przerywamy sobie i nie mówimy jednocześnie,
- argumentujemy rzeczowo swoje stanowisko, tezy,
- wysłuchujemy argumentów pozostałych uczestników dyskusji,
- nie obrażamy i nie ośmieszamy się na wzajem,
- nie atakujemy osób, a jedynie argumenty oponentów.

Dyskusja związana z wykładem

Tego typu dyskusja jest często stosowana na uczelniach wyższych, rzadziej w szkołach ponadgimnazjalnych. Jej istotą jest wyjaśnienie wątpliwości uczących się co do treści wykładu, pozwalających na zrozumienie zrealizowanych treści. Dyskusja może się odbyć po zakończeniu wykładu.

Burza mózgów

Jest przykładem dyskusji, która polega na umożliwieniu uczniom zgłoszenia wielu pomysłów lub hipotez dotyczących rozwiązania problemu stanowiącego przedmiot dyskusji. Uczący się mogą zgłaszać wszystkie pomysły i rozwiązania, nie mogą one być oceniane, krytykowane ani komentowane. Inne nazwy tej metody to między innymi: giełda pomysłów, sesja odroczonej oceny. W metodzie tej wyróżnia się kilka etapów.

Etap I

Faza I

- wprowadzenie wstępne określające problem, zadanie, zagadnienie,
- sformułowanie problemu, zadania, zagadnienia.

Faza II

- zgłaszanie pomysłów (specjaliści i laicy),
- rejestracja pomysłów.

Etap II

Faza II

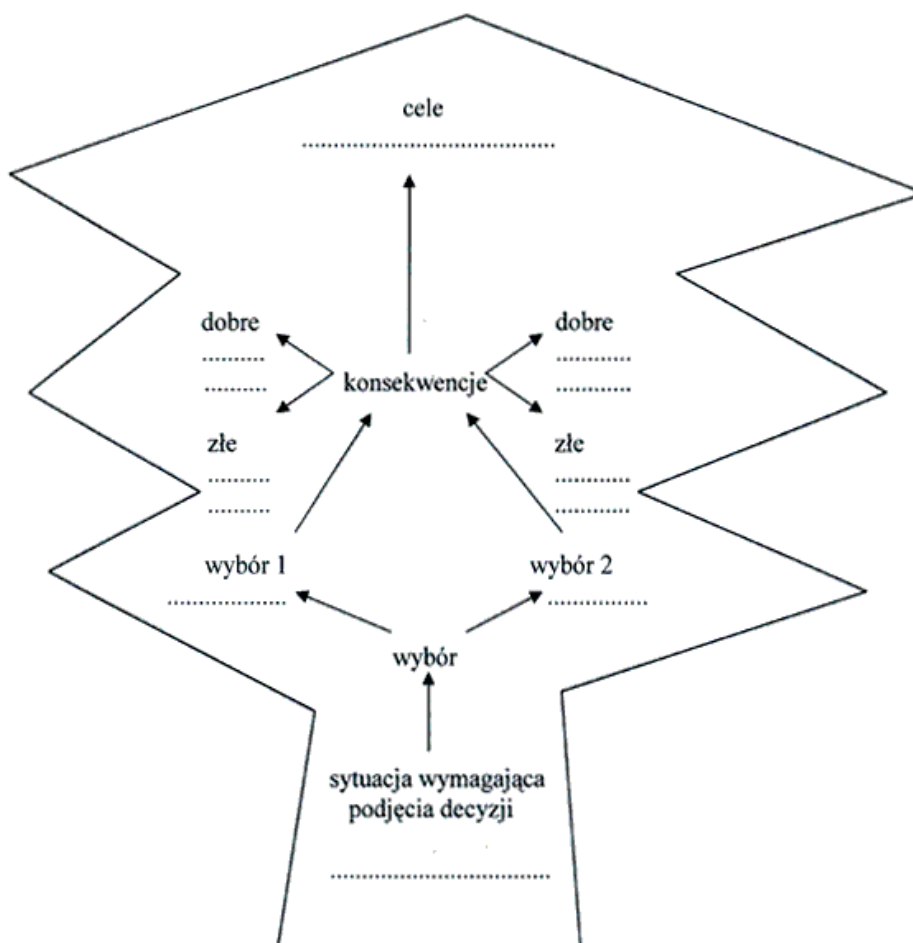
- wartościowanie zgłoszonych propozycji w wąskim gronie ekspertów,
- dokonanie wyboru przez ekspertów pomysłu najlepszego lub opracowanie syntezy kilku ciekawych pomysłów, która stanowić będzie rozwiązanie diskutowanego problemu.

Faza III

- omówienie na spotkaniu plenarnym pomysłu (lub syntezy kilku pomysłów) uznanego przez ekspertów za najwartościowszy.
- podsumowanie dyskusji z podkreśleniem momentów mających dużą wartość dydaktyczną.

Drzewko decyzyjne

Drzewo decyzyjne, wdraża uczących się do podejmowania decyzji. Przebieg procesu myślenia przy podejmowaniu decyzji jest wizualizowany w postaci drzewka. W pień drzewa wpisuje się, sytuację która wymaga podjęcia decyzji. Następnie (na poziomie gałęzi) uczący się wpisuje możliwe rozwiązania określonego poniżej problemu. Każde z rozwiązań przynosi dobre i złe konsekwencje wyboru, które umieszcza na trzecim poziomie. W koronie drzewa określa cele i wartości, którymi się kieruje.

Rybi szkielet

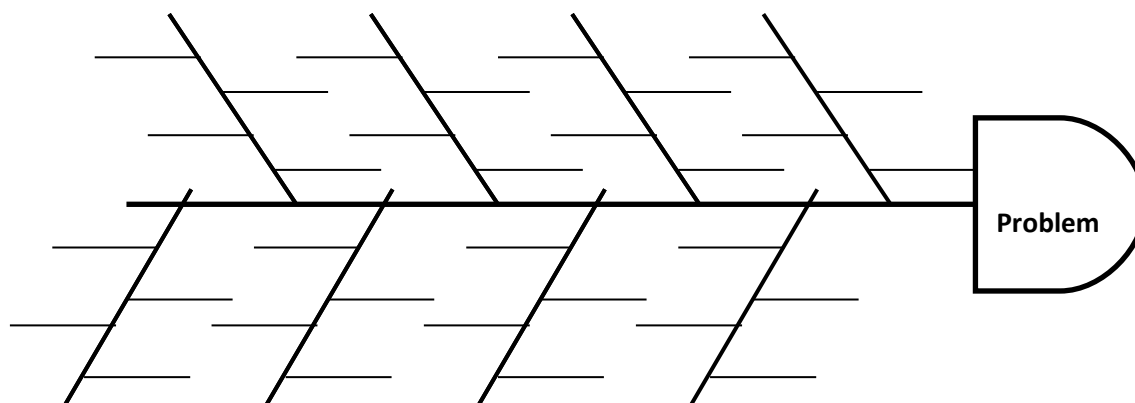
Nazwa tej metody pochodzi od kształtu schematu służącego do dyskusji przypominającego rybi szkielet. Inna nazwa tej metody: to schemat przyczyn i skutków.

Etapy realizacji:

- Na plakacie lub tablicy należy rysować schemat przypominający rybi szkielet. W głowie ryby wpisuje się problem do rozwiązania.
- Uczący się metodą burzy mózgow wymieniają główne czynniki, które miały wpływ na powstanie danego problemu i wpisują je na tzw. dużych ościach.
- Należy podzielić uczniów na tyle grup, ile jest dużych ości. Każda grupa otrzymuje jeden czynnik główny (dużą ość) i w określonym czasie stara się odnaleźć przyczyny, które na niego wpłynęły.
- Przedstawiciele grup wpisują czynniki szczegółowe (małe ości) na schemacie, z których uczący się wybierają, ich zdaniem, najistotniejsze. Następnie wyciągają wnioski i rozwiązują problem.

Wykres Ishikawy - „Rybi szkielet”

Dyskusja panelowa czyli obserwowana

W dyskusji panelowej istnieją dwa gremia:

- eksperci – paneliści
- słuchacze - audytorium - uczący się,

W pierwszej fazie dyskusji paneliści przedstawiają swoje zdanie na dany temat, a w drugiej fazie dyskusji głos może również zabrać każda osoba wchodząca w skład audytorium. Dobre przygotowanie dyskusji panelowej wymaga starannego doboru członków panelu, którzy powinni być specjalistami wysokiej klasy, oświeclającymi omawiany problem z różnych punktów widzenia, reprezentującymi inne opcje jego widzenia i rozwiązania. Wśród członków panelu znajduje się również osoba prowadząca dyskusję, do zadań której należy umiejętne wprowadzenie do problemu, udzielanie głosu członkom panelu (a w drugiej fazie także uczestnikom audytorium) pilnowanie dyscypliny merytorycznej i czasowej dyskusji oraz jej podsumowanie.

Dyskusja panelowa często stosowana jest się na różnego rodzaju konferencjach i sesjach naukowych. W warunkach szkolnych tego rodzaju dyskusja może być przeprowadzona np. z uczniami innych szkół lub innych klas którzy odnieśli jakieś sukcesy w określonej dziedzinie.

Przykładowy przebieg dyskusji panelowej:

Faza 0

- określenie problemu,
- pozyskanie ekspertów do udziału w panelu.

Faza I

- wprowadzenie do dyskusji,
- wypowiedzi panelistów o charakterze informacyjno - postulatowym,
- dyskusja pomiędzy członkami panelu.

Faza II

- pytania składane przez osoby wchodzące w skład audytorium pod adresem ekspertów,
- uzupełniające wypowiedzi członków panelu, w tym odpowiedzi na zadane pytania,

- dyskusja plenarna z udziałem wszystkich uczestników zajęć.

Faza III

- ostateczne ustosunkowanie się osób wchodzących w skład audytorium do stanowisk zaprezentowanych przez ekspertów,
- podsumowanie przez prowadzącego panel.

Śnieżna kula

Zwana też: dyskusja szczeblową, dyskusją piramidową, polega na przechodzeniu od pracy indywidualnej do pracy w całej grupie. W pierwszym etapie problem podany przez nauczyciela każdy uczący się rozważa indywidualnie i formułuje odpowiedź pisemną. Następnie uczący się siadają dwójkami i ustalają wspólne stanowisko. Potem dwójki dobierają się w czwórki, czwórki w ósemki itd. i za każdym razem uzgadnianie jest wspólne stanowisko. Na zakończenie wypracowuje się jedno wspólne stanowisko całej grupy. Metoda ta umożliwi kształtowanie umiejętności precyzowania własnego zdania na dany temat a także dochodzenia do konsensusu w grupie.

Mapa mentalna

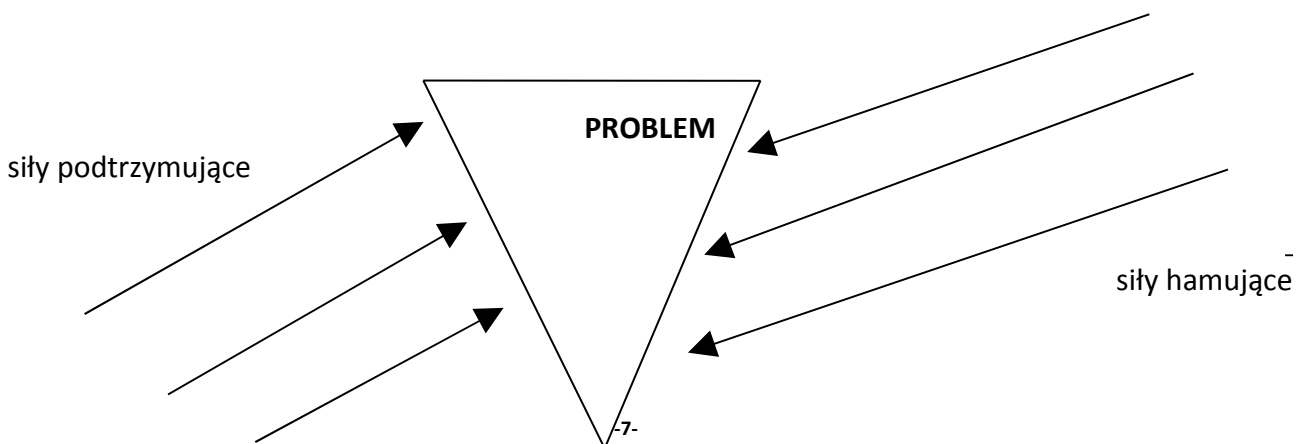
jest to metoda szczególnie przydatna jeśli chcemy by uczący się uporządkowali myśli na określony temat, szybko zapamiętali potrzebne informacje, wykorzystuje bowiem wizualizację problemu. Do wizualizacji można wykorzystać dowolne formy, np.: kwiat, mapę nieba, rysunki, obrazy, symbole i inne.

Metoda trójkąta

W tej metodzie zachęcamy do twórcze rozwiązywanie problemów. Symbolem problemu jest trójkąt odwrócony wierzchołkiem do dołu. Przyczyny tego problemu podtrzymują trójkąt z jego lewej strony a sposoby usunięcia przyczyn (z prawej strony).

Przebieg zajęć z zastosowaniem tej metody może być następujący:

- nauczyciel przedstawia problem do rozwiązania, rozdaje uczącym się po dwie kolorowe kartki, jeden kolor do wpisania tego co jest przyczyną a drugi sposobów usunięcia przyczyn.
- uczący się wpisują swoje propozycje i umieszczają je do odpowiedniej strony trójkąta,
- nauczyciel dzieli uczących się na trzy grupy, grupy zastanawiają się nad głównymi przyczynami, oraz sposobami ich usunięcia, dokonując wyboru spośród zapisanych propozycji.
- liderzy grup przedstawiają stanowisko grupy.

Debata

Debata jest publiczną dyskusją, debatowanie to inaczej obradowanie, radzenie. Debata może być wykorzystana jako metoda kształcenia.

Debata kształtuje następujące umiejętności:

- swobodnego wystawiania się,
- polemizowania z innymi poglądami i stanowiskami,
- zrozumienia argumentów adwersarzy,
- dyskusji w kulturalny sposób,
- współpracy w zespole,

ponadto

- wzbogaca słownictwo,
- pozwala syntetyzować informacje z różnorodnych źródeł wiedzy,
- poszerza wiedzę na określony temat,
- pozwala poznać opinie i argumenty innych osób na często kontrowersyjne tematy.

Debata składa się z dwóch etapów:

I etap – przygotowanie do debaty obejmuje:

- postawienie tezy,
- wybór osób biorących udział w debacie,
- przygotowanie argumentów oraz dowodów na ich poparcie z wykorzystaniem różnorodnych źródeł wiedzy,
- ustalenie zasad obowiązujących podczas debaty.

II etap – prezentacja debaty z udziałem publiczności według wcześniej ustalonych reguł.

Ustalenie zasad debaty

To nauczyciel wraz z uczącymi się ustala zasady debaty:

- czas jej trwania,
- skład zespołów
- liczebność zespołów,
- czas wypowiedzi uczestników.

Wstępne ustalenia powinny dotyczyć:

- podziału ról w zespołach (kto prezentuje argumenty, kto dowody na ich poparcie, a kto będzie zadawać pytania),
- zasad komunikowania się,
- czasu trwania debaty.

Zasady debaty - propozycja

- Na wstępie należy określić temat debaty - postawić tezę.

- W debacie biorą udział dwa zespoły, jeden popiera postawioną tezę, drugi jest jej przeciwny. Zadaniem każdego zespołu jest przekonanie obserwatorów (publiczność), że racja leży po jego stronie.
- Wypowiadają się wszyscy przedstawiciele poszczególnych zespołów.
- Mówcy prezentują swoje argumenty i dowody na ich poparcie oraz odnoszą się do argumentów przeciwnika.
- Jeden zespół powinien liczyć maksymalnie 5 osób.
- Oprócz zespołów w debacie bierze udział przewodniczący,
- Osoby nie biorące udziału w debacie stanowią publiczność, która może pełnić rolę jury.

Ustalenie zasad komunikowania się

1. **Argumenty należy prezentować głośno, wyraźnie.**
2. **Mówcy wypowiedzi kierują do zespołu przeciwnego oraz publiczności.**
3. **Nie należy przerywać wypowiedzi innych uczestników debaty.**
4. **Mówcy odnoszą się do siebie z szacunkiem, nie obrażają nikogo, nie podnoszą głosu.**
5. **Każdy mówca ma określoną ilość czasu na swoją wypowiedź.**
6. **Czasu wypowiedzi pilnuje przewodniczący, który sygnalizuje fakt jego przekroczenia.**

Zadania uczestników debaty

Zespół broniący tezy powinien:

- Uzasadnić, dlaczego teza jest prawdziwa.
- Wyjaśnić (podać definicję postawionej tezy).
- Przedstawić argumenty oraz dowody na poparcie tezy.
- Odnieść się do argumentów zespołu negującego tezę.
- Zadawać pytania przeciwnikom.
- Podsumować swoje rozważania.

Zespół negujący tezę:

- Wyjaśnia, dlaczego nie zgadza się z postawioną tezą.
- Odnosi się do argumentów przeciwników.
- Przedstawia argumenty i dowody negujące tezę.
- Zadaje pytania zespołowi broniącemu tezy.
- Podsumowuje swoje wypowiedzi.

Przewodniczący:

- Wita uczestników i publiczność
- Prezentuje tezę
- Przedstawia członków obydwu zespołów
- Przypomina zasady debaty
- Pilnuje czasu
- Po zakończeniu dziękuje uczestnikom i publiczności

Role mówców w zespołach

W zależności od liczby osób w zespołach podział zadań może być zróżnicowany.

Należy ustalić:

- Kto zaprezentuje argumenty?
- Kto przedstawi dowody na ich poparcie?
- Kto będzie zadawał pytania?
- Kto będzie odpowiadał na zadane pytania?

Ćwiczenia

1. Przeprowadzenie dyskusji panelowej wg wybranego tematu
2. Opracowanie mapy mentalnej
3. Rozwiązywanie problemu metodą „drzewa decyzyjnego”
4. Dobieranie tez do debaty metodą burzy mózgów
5. Prezentacja debaty wg wybranej tezy

Literatura

1. Nalaskowski S. Metody nauczania , Toruń 2000
2. Kupisiewicz Cz., Dydaktyka ogólna, Warszawa 2000
3. Kraszewski K. (red.), Sztuka nauczania Czynności nauczyciela, PWN 1994.
4. Red. Moos J. i Koludo A. Metody aktywizujące z uwzględnieniem technologii informacyjnej w kształceniu dorosłych, ŁCDNiKP, 2006
5. Arends R. I. , Uczymy się nauczać Warszawa 1994
6. Ornatowski T., Figurski J., Praktyczna nauka zawodu. Instytut Technologii i Eksploatacji, Radom 2000
7. Mikina A., Sienna. M. Zając B. Metody aktywizujące w kształtowaniu postaw przedsiębiorczych, ŁCDNiKP 2006.